

УДК 657

DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.76-5>

Лукашик В.В.

аспірантка

Вінницький національний аграрний університет

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7789-9566>

Lukashyk Valeria

Postgraduate Student

Vinnitsia National Agrarian University

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

ACCOUNTING SUPPORT OF AGRICULTURAL BUSINESS DURING THE WAR

У статті розглядається вплив війни в Україні на аграрний сектор та необхідність адаптації підприємств до нових умов. Зазначається, що в умовах руйнувань і складнощів доступу до ресурсів та ринків збуту, облікове забезпечення стає ключовим для забезпечення стабільності та ефективності аграрного бізнесу. У статті висвітлюються серйозні виклики, з якими стикаються аграрні підприємства через війну, та підкреслюється важливість точного обліку витрат, оптимізації ресурсів та достовірної фінансової звітності для виживання підприємств. Підкреслюється, що адаптивні облікові практики дозволяють підприємствам приймати обґрунтовані управлінські рішення та ефективно реагувати на виклики воєнного часу. Вказується, що уряд України вживає заходів для підтримки аграрного сектору в умовах війни, що вимагає належного облікового забезпечення для ефективного використання державної допомоги та звітування про її використання. Наголошується, що облікове забезпечення включає систематичний облік фінансових операцій, контроль за витратами та доходами, аналіз фінансової звітності та планування бюджету, що сприяє ефективному управлінню фінансами та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Ключові слова: аграрний бізнес, облікове забезпечення, військовий стан, бухгалтерський облік, державна підтримка, сільське господарство, облік.

The article discusses the impact of the war in Ukraine on the agricultural sector and the need for enterprises to adapt to new conditions. It is noted that in the context of destruction and difficulties in accessing resources and markets, accounting support becomes key to ensuring the stability and efficiency of agricultural business. The article highlights the serious challenges faced by agricultural enterprises due to the war and emphasizes the importance of accurate cost accounting, resource optimization, and reliable financial reporting for the survival of enterprises. Adaptive accounting practices allow businesses to make informed management decisions and effectively respond to wartime challenges. The Government of Ukraine is taking measures to support the agricultural sector in the conditions of war, which requires proper accounting for the effective use of state aid and reporting on its use. Accounting support includes systematic accounting of financial transactions, control over costs and incomes, analysis of financial statements and budget planning, which contributes to effective financial management and making sound management decisions. It is indicated that despite the ongoing state of war in Ukraine, the continuation of accounting by entrepreneurs is necessary and conscious, taking into account the principles of continuity and consistency. It was concluded that even with a small number of operations at the enterprise, accounting will allow impartial control over the assets and liabilities of the enterprise in real time. Due to the full-scale invasion, the state relaxed the requirements for the storage and recovery of documents. The construction of an effective system of management control within the framework of a separate business entity can not only provide management personnel with reliable information about the state of tax security, but also contribute to the formation of transparent and reliable reporting of the enterprise, which includes both financial and information on tax calculations. This is especially relevant in the conditions of growing demands of society for social responsibility of business entities.

Key words: agrarian business, accounting, martial law, accounting, state support, agriculture, accounting.

Постановка проблеми. Аграрний сектор України стикається з серйозними викликами через ведення повномасштабної війни. Руйнування інфраструктури, мінування полів, зниження обсягів виробництва та ускладнений доступ до ресурсів та ринків збуту ство-

рюють значні перешкоди для аграрних підприємств. У таких умовах, облікове забезпечення стає критично важливим для забезпечення стабільності та ефективності бізнесу. Проблема полягає в необхідності адаптації облікових процесів до нових умов ведення

бізнесу під час війни, забезпечення точного обліку витрат, оптимізації ресурсів та забезпечення достовірної фінансової звітності для виживання та успішного функціонування аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань щодо розвитку аграрного бізнесу в Україні були висвітлені праці багатьох вітчизняних науковців, серед яких Я. Гадзало, Ю. Лузан [1], І. Гончарук, І. Томашук [2], В. Жук, Ю. Бездушна, Є. Попко [5], Я. Іщенко, Н. Пришляк [6], О. Кравченко, В. Дякова [7], В. Мамчур [8], І. Свиноус, Н. Свиноус, Н. Присяжнюк, О. Рудич, О. Гаврик [9] та інші.

Питання ролі облікового забезпечення аграрного бізнесу в умовах війни є новою та недостатньо вивченою тематикою в науковій діяльності, що потребує ретельного дослідження.

Формулювання завдання дослідження. Метою даної статті є дослідження та аналіз специфіки облікового забезпечення аграрного бізнесу в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Військова агресія росії проти України створила безпрецедентні виклики для українського аграрного сектора, який є одним з основних складових економіки країни. Воєнні дії вплинули на всі аспекти аграрного бізнесу, від виробництва до експорту, спричинивши значні економічні та соціальні наслідки.

Війна, що триває в Україні, значно вплинула на аграрний сектор, змусивши підприємства адаптуватися до нових реалій ведення бізнесу. В умовах масштабних руйнувань сільськогосподарської інфраструктури, мінування полів та зниження обсягів виробництва, облікове забезпечення стає критично важливим для забезпечення стабільності та ефективності аграрного бізнесу [1]. Багато фермерських господарств, складів, теплиць та інших виробничих об'єктів були зруйновані. Знищення та пошкодження сільськогосподарської техніки також стало поширеним явищем, що зменшило можливості для обробки землі та вирощування культур. Крім того, ускладнився доступ до ресурсів, сировини та ринків збуту. Ці фактори створюють значні перешкоди для ведення бізнесу в звичному режимі.

Війна накладає величезні виклики на всі сфери економіки, і аграрний бізнес не є винятком. В умовах війни аграрні підприємства стикаються з численними проблемами, що стосуються не лише фізичної безпеки виробництва, але й облікового забезпечення. Ведення бухгалтерського обліку в умовах війни потребує особливої уваги, адаптації до нових умов та використання інноваційних підходів для забезпечення безперервності бізнесу.

Військові дії вимагають ретельного документування всіх втрат, спричинених війною, включаючи зруйновані активи та втрачений врожай. Відображення надзвичайних витрат на безпеку, переміщення та зберігання продукції є критично важливим для точного обліку фінансового стану підприємства. Крім того, аграрні підприємства мають вести точний облік отриманих компенсацій від держави та страхових виплат за понесені збитки. Це забезпечує прозорість фінансової звітності та відповідність законодавчим вимогам.

У даному контексті, адаптація облікової політики до умов воєнного стану включає перегляд методів оцінки активів, коригування амортизаційної політики та створення резервів під можливі збитки. Це дозволяє більш

точно відображати фінансовий стан підприємства. Належне документування всіх операцій, пов'язаних з військовими діями, забезпечує збереження документів для подальшого аудиту та перевірок. Разом з тим, прозорість фінансової звітності дозволяє підприємствам зберігати довіру з боку інвесторів та кредиторів.

В умовах війни облікове забезпечення відіграє ключову роль у підтримці стабільності та ефективності аграрного бізнесу. Точний облік витрат, оптимізація ресурсів та достовірні фінансові звіти стають життєво важливими для виживання підприємств. Адаптивні облікові практики дозволяють аграрним компаніям приймати обґрунтовані управлінські рішення та ефективно реагувати на виклики воєнного часу [2].

Війна прискорила процес оптимізації в агрохолдингах, що призвело до зміни спеціалізації вирощування культур та основного напрямку діяльності сільськогосподарських підприємств. Деякі господарства перестають вирощувати традиційні культури, такі як пшениця, ячмінь і переходять на вирощування гороху, гречки та інших культур. Ці зміни вимагають адаптації облікових процесів для відстеження нових напрямків діяльності та забезпечення ефективного управління ресурсами.

Уряд України вживає заходів для підтримки аграрного сектору в умовах війни. Зокрема, впроваджуються нововведення для підтримки посівної кампанії, надається економічна підтримка для аграрників, вживаються заходи для зменшення негативного впливу війни на галузь. Ці ініціативи потребують належного облікового забезпечення для ефективного використання державної допомоги та звітування про її використання [3].

Аграрний сектор України, який до війни був одним з основних експортерів продовольства, зазнав значних втрат внаслідок військової агресії росії. Руйнування інфраструктури, блокування портів, втрата земель та ресурсів суттєво ускладнили діяльність аграрних підприємств. В цих умовах особливого значення набуває облікове забезпечення, яке дозволяє оцінити збитки, отримати державну підтримку та адаптувати бізнес-процеси.

Держава запровадила ряд заходів для підтримки аграріїв, зокрема:

- 1) звільнення від сплати за землю у разі настання форс-мажору;
- 2) надання безповоротних грантів на розвиток переробних підприємств;
- 3) обмеження експорту окремих видів сільськогосподарської продукції для забезпечення внутрішніх потреб.

Для оцінки прямих втрат аграрних підприємств внаслідок війни розроблено методичні рекомендації, які включають алгоритм документування та оцінки збитків. Це дозволяє систематично визначати обсяги втрат, враховуючи специфіку активів, та обґрунтовувати потребу в компенсації.

Аграрний сектор демонструє стійкість та готовність адаптуватися до нових викликів. Важливу роль в цьому відіграє облікове забезпечення, яке дозволяє оперативно реагувати на зміни, управляти ризиками та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Застосування інноваційних технологій в обліку, таких як аграрні розписки, також сприяє розвитку аграрного бізнесу в умовах війни.

Для підтримки агробізнесу урядом було здійснено низку заходів: мінімізація бюрократичних процедур для

агробізнесу, дозвіл використання сільськогосподарської техніки без реєстрації, спрощення імпорту посівних матеріалів, введення нульової ставки акцизного податку та зниження розміру ПДВ до 7% на пальне. Також урядом введено окремі держпрограми: доступні кредити 5–7–9%, грантова підтримка для переробних підприємств, для розвитку садівництва, а також на створення теплиць. Також уряд пропонує альтернативні логістичні мережі для експорту, через блокаду портів. Введено податкові канікули, якими передбачено зміни щодо сплати за землю державної та комунальної форм власності в період дії воєнного стану [3].

Облікове забезпечення включає в себе систематичний облік фінансових операцій, контроль за витратами та доходами, аналіз фінансової звітності та планування бюджету. Ці аспекти допомагають підприємствам ефективно управляти фінансами, визначати стратегічні напрямки розвитку та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Облікове забезпечення дозволяє аграрному бізнесу вчасно виявляти фінансові проблеми, контролювати витрати, планувати інвестиції та оптимізувати фінансові процеси. Це сприяє підвищенню ефективності виробництва, збільшенню конкурентоспроможності та забезпеченню стійкості бізнесу в умовах змін на ринку.

Завдяки розвитку інформаційних технологій, аграрні підприємства можуть використовувати спеціалізовані програми для автоматизації облікових процесів, аналізу даних та планування фінансів. Це спрощує роботу бухгалтерів, забезпечує точність фінансової звітності та дозволяє швидше реагувати на зміни в бізнес-середовищі.

Пропонуємо розглянути перелік змін, внесених українським законодавством на період воєнного стану, які вплинули на аграрний сектор економіки:

1) скасовано нарахування і сплату земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної форм власності, що розташовані на територіях, де ведуться (велися) бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями РФ;

2) спрощено умови зберігання, транспортування, застосування і торгівлі пестицидами та агрохімікатами;

3) надано можливість експлуатації тракторів, самохідних шасі тощо без їхньої реєстрації;

4) покращено умови кредитування аграріїв;

5) введено податкові пільги на паливо;

6) введено заборону на експорт окремих видів сільськогосподарської продукції;

7) спрощено умови імпорту сільськогосподарської продукції;

8) скасовано вимогу обов'язкового застосування рро/прро на період воєнного стану;

9) подовжено строки позовної давності [4].

Аграрний бізнес займає важливе місце в економіці будь-якої країни, забезпечуючи населення продовольством і сировиною для промисловості. Успішне функціонування аграрних підприємств значною мірою залежить від ефективного управління, яке, у свою чергу, спирається на якісне облікове забезпечення. Правильна організація облікових процесів є ключем до прийняття обґрунтованих управлінських рішень та забезпечення фінансової стабільності підприємства.

Облікове забезпечення аграрного бізнесу в умовах війни в Україні зазнало значних змін та викликів, основні аспекти якого наведено у табл. 1.

Одним з головних викликів у сфері облікового забезпечення аграрного бізнесу є постійне оновлення нормативно-правової бази. Сільськогосподарські підприємства повинні адаптувати свої облікові системи до змін у законодавстві, що потребує високої кваліфікації бухгалтерів та використання сучасних інформаційних технологій.

Перспективи розвитку облікового забезпечення аграрного бізнесу пов'язані з автоматизацією облікових процесів та впровадженням інформаційних систем, що дозволяють зменшити трудомісткість облікових операцій і підвищити точність облікових даних. Також важливим напрямком є інтеграція управлінського та фінансового обліку для більш ефективного прийняття управлінських рішень [5].

Повномасштабна війна, розв'язана росією проти України, суттєво вплинула на аграрний сектор економіки. Через бойові дії, окупацію та руйнування сільськогосподарської інфраструктури площа земель під

Таблиця 1

Аспекти облікового забезпечення аграрного бізнесу в умовах війни

№	Назва	Сутнісна характеристика
1	Спрощення реєстрації сільськогосподарської техніки (Постанова Кабміну від 12.04.2022 № 434, де запроваджено спрощену процедуру реєстрації с/г техніки, що позитивно вплине на проведення посівної кампанії).	– скорочення термінів реєстрації; – можливість реєстрації без зняття з обліку в іншому органі; – відсутність необхідності проходження технічного огляду.
2	Особливості обліку в умовах воєнного стану: одним з проблемних аспектів є обліково-аналітичне забезпечення раціонального вибору тактичних і стратегічних рішень в умовах війни, зокрема:	– ускладнення логістики та збуту продукції через закриття портів; – необхідність пошуку альтернативних ринків збуту; – потреба в додатковому фінансуванні для закупівлі ресурсів.
3	Державна підтримка аграріїв: уряд запровадив ряд заходів для підтримки аграрного сектору:	– заборона на експорт окремих видів с/г продукції для забезпечення внутрішніх потреб; – надання безповоротних грантів на створення та розвиток переробних підприємств в рамках проекту «Робота» (до 8 млн грн за умови створення 25 робочих місць); – звільнення від відповідальності за несвоєчасну сплату за землю у разі настання форс-мажору.

Джерело: сформовано автором

1. Первинні документи можуть знаходитися на територіях, де ведуться бойові дії або на тимчасово окупованих рф територіях України.
2. Існує ризик знищення первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку і звітності внаслідок бойових дій.
3. Відсутність ведення бухгалтерського обліку певний час призводить до суттєвого накопичення здійснених господарських операцій, що ускладнює їх подальше відображення.

Рис. 1. Фактори ведення бухгалтерського обліку в умовах війни

Джерело: сформовано автором

посівну 2022 року зменшилася на 3,5 млн га. Водночас аграрії намагалися попри все швидко засіяти якомога більше землі, де це було можливо. Ведення бухгалтерського обліку в умовах війни ускладнюється низкою факторів (рис. 1).

Для вирішення проблеми втрати документів через бойові дії підприємства повинні:

1) подати до ДПС повідомлення в довільній формі про втрату та/або неможливість вивезення первинних документів, належним чином підписане та обгрунтоване з доказами;

2) отримати рішення податкової про прийняття повідомлення або про необхідність відновлення втрачених документів;

3) відновити втрачені документи в порядку, визначеному законодавством [10].

Крім того, важливу роль у вирішенні проблеми оцінки завданих війною підприємствам шкоди та збитків відіграє бухгалтерська наука, освіта та професійна спільнота. Незважаючи на труднощі, аграрний бізнес намагається адаптуватися до нових реалій. Держава надає підтримку у вигляді пільгового кредитування, заборони на експорт окремих видів сільгосппродукції та інших заходів. Водночас зростає ризик рейдерських захоплень земель, кібератак на цифрові технології в агросфері. Облік діяльності аграрного бізнесу в умовах війни вимагає гнучкості, оперативності та злагодженої взаємодії всіх учасників – підприємств, держави, науковців та освітян. Лише спільними зусиллями можна подолати виклики воєнного часу та забезпечити продовольчу безпеку країни [7].

Завдяки впровадженню ефективної системи облікового забезпечення аграрні підприємства можуть:

1) збільшити свою стійкість: ефективне облікове забезпечення допоможе аграрним підприємствам краще впоратися з викликами, пов'язаними з війною, та зберегти свою стійкість;

2) підвищити свою конкурентоспроможність: ефективне облікове забезпечення дає аграрним підприємствам конкурентну перевагу на ринку, що може допомогти їм збільшити свою частку ринку та отримати більший прибуток;

3) підготуватися до повоєнного відновлення: ефективне облікове забезпечення допоможе аграрним

підприємствам краще підготуватися до повоєнного відновлення та скористатися можливостями, які відкриваються після закінчення війни [11].

Облікове забезпечення аграрного бізнесу є невід'ємною складовою ефективного управління підприємством. Врахування специфіки аграрного виробництва, правильна організація фінансового, управлінського та податкового обліку сприяють підвищенню рентабельності та стійкості аграрних підприємств. Використання сучасних технологій та постійне підвищення кваліфікації бухгалтерів є запорукою успішного розвитку аграрного бізнесу в умовах змінного економічного середовища [6].

Облікове забезпечення аграрного бізнесу в умовах війни потребує гнучкості, інноваційності та швидкого реагування на зміни. Важливо забезпечити надійний облік збитків, адаптувати управлінські та фінансові процеси до нових умов і використовувати сучасні технології для підтримки безперервності діяльності. Незважаючи на виклики, впровадження ефективного облікового забезпечення дозволить аграрним підприємствам зберегти стабільність і продовжувати свою діяльність навіть у найскладніших умовах.

Висновки. Український аграрний сектор під час війни стикається з серйозними викликами, такими як руйнування інфраструктури, обмежений доступ до ресурсів та ринків збуту. Облікове забезпечення грає ключову роль у забезпеченні стабільності та ефективності підприємств. Ведення бухгалтерського обліку в умовах війни вимагає особливої уваги, адаптації до нових умов та використання інноваційних підходів. Аграрний бізнес шукає шляхи адаптації, змінюючи спеціалізацію вирощування культур та використовуючи адаптивні облікові практики для ефективного управління ресурсами. Державні заходи, спрямовані на підтримку аграрного сектору, вимагають належного облікового забезпечення для ефективного використання державної допомоги та звітування про її використання. Облікове забезпечення включає систематичний облік фінансових операцій, контроль за витратами та доходами, аналіз фінансової звітності та планування бюджету, що сприяє ефективному управлінню фінансами та прийняттю обгрунтованих управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Гадзало Я.М., Лузан Ю.А. Удосконалення державного управління розвитком аграрного сектору економіки та сільських територій. *Економіка АПК*. 2020. № 11. С. 6–18.
2. Гончарук І.В., Томашук І.В. Вплив інноваційних процесів на підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2023. № 1 (63). С. 30–47.
3. Державна підтримка агробізнесу в умовах війни. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/derzhavna-pidtrymka-ahrobiznesu-v-umovakh-viiny.html> (дата звернення: 22.05.2024).
4. Документування витрат аграрних підприємств внаслідок військової агресії росії проти України: практичні рекомендації зі зразками документів. 2022. URL: https://agro.dn.gov.ua/downloads/2022/10/Dokumentuvannya_vtrat_agrariyiv_praktychni_rekomendatsiyi_iz_zrazkamy.pdf (дата звернення: 22.05.2024).
5. Жук В., Бездушна Ю., Попко Є. Амортизація активів підприємств у воєнний час. *Облік і фінанси*. 2022. № 1(95). С. 6–12.
6. Іщенко Я.П., Пришляк Н.В. Якість бухгалтерського обліку як складова ефективної діяльності підприємств. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія : Економічні науки*. 2011. № 1. С. 29–34.
7. Кравченко О.В., Дьякова В.В. Вітчизняний та європейський досвід обліку та оподаткування біологічних активів. *Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2022. № 3. С. 9–16.
8. Мамчур В. Тенденції та перспективи розвитку аграрного підприємництва в Україні. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 1 (24). С. 45–53.
9. Свиноус І.В., Свиноус Н.І., Присяжнюк Н.М., Рудич О.О., Гаврик О.Ю. Проблеми оцінки діяльності сільськогосподарських підприємств з використанням міжнародних стандартів фінансової звітності. *Агросвіт*. 2022. № 7. С. 30–35.
10. Томашук І.В., Борболук Є.А. Значення аграрного сектору економіки у забезпеченні продовольчої безпеки України. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-26>
11. Томашук І.В., Томашук І.О. Кредитування аграрних підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності. *Управління змінами та інновації*. 2023. № 7. С. 74–84.
12. Облік діяльності бізнесу в умовах воєнного стану: новації – 2023 : збірник матеріалів Першого бухгалтерського воркшопу-стажування (26 жовтня – 03 листопада 2023 р., м. Київ, ТДВ «Інститут обліку і фінансів», ГО «Федерація аудиторів, бухгалтерів та фінансистів АПК України»). Київ : ННЦ «ІАЕ», 2023. 104 с. URL: https://magazine.faaf.org.ua/images/stories/zb_conference/workshop-1-2023.pdf (дата звернення: 24.05.2024).

References:

1. Hadzalo Ya. M., Luzan Yu. A. (2020) Udoskonalennia derzhavnoho upravlinnia rozvytkom ahrarnoho sektoru ekonomiky ta silskykh terytorii [Improvement of public management of the development of the agrarian sector of the economy and rural areas]. *Ekonomika APK – Economics of the agro-industrial complex*, no. 11, pp. 6–18. (in Ukrainian)
2. Honcharuk I. V., Tomashuk I. V. (2023) Vplyv innovatsiinykh protsesiv na pidvyshchennya konkurentospromozhnosti silskohospodarskykh pidpryyemstv [The Impact of Innovation Processes on Increasing the Competitiveness of Agricultural Enterprises]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, Finance, Management: Current Issues of Science and Practice*, no. 1(63), pp. 30–47. (in Ukrainian)
3. Derzhavna pidtrymka ahrobiznesu v umovakh viiny [State support for agribusiness during the war]. Available at: <https://magazine.faaf.org.ua/derzhavna-pidtrymka-ahrobiznesu-v-umovakh-viiny.html> (accessed May 22, 2024). (in Ukrainian)
4. Dokumentuvannya vytrat ahrarnykh pidpryyemstv vnaslidok viys'kovoyi ahresiyi rosiyi proty Ukrainy: praktychni rekomendatsiyi zi zrazkamy dokumentiv [Documenting the Costs of Agricultural Enterprises as a Result of Russia's Military Aggression against Ukraine: Practical Recommendations with Sample Documents]. Available at: https://agro.dn.gov.ua/downloads/2022/10/Dokumentuvannya_vtrat_agrariyiv_praktychni_rekomendatsiyi_iz_zrazkamy.pdf (accessed May 22, 2024). (in Ukrainian)
5. Zhuk V., Bezдушna Yu., Popko Ye. (2022) Amortizatsiya aktyviv pidpryyemstv u voyennyi chas [Depreciation of assets of enterprises in wartime]. *Oblik i finansy – Accounting & Finance*, no. 1 (95), pp. 6–12. (in Ukrainian)
6. Ishchenko Ya. P., Pryshliak N. V. (2011) Yakist bukhgalterskoho obliku yak skladova efektyvnoi diialnosti pidpryyemstv [The quality of accounting as a component of the effective activity of enterprises]. *Zbirnyk naukovykh prats VNAU. Serii: Ekonomichni nauky – Collection of Scientific Works of VNAU. Series: Economic Sciences*, no. 1, pp. 29–34. (in Ukrainian)
7. Kravchenko O. V., Diakova V. V. (2022) Vitcheznyanyi ta yevropeyskyi dosvid obliku ta opodatkuвання biologichnykh aktyviv [Domestic and European Experience of Accounting and Taxation of Biological Assets]. *Visnyk Sum'skoho derzhavnoho universytetu. Serii "Ekonomika" – Bulletin of Sumy State University. Series "Economics"*, no. 3, pp. 9–16. (in Ukrainian)
8. Mamchur V. (2021) Tendentsii ta perspektyvy rozvytku ahrarnoho sektora ekonomiky u zabezpechenni prodovolchoyi bezpeky Ukrainy [Trends and Prospects for the Development of Agrarian Entrepreneurship in Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava – Socio-economic problems and the state*, vol. 1(24), pp. 45–53. (in Ukrainian)
9. Svinous I. V., Svinous N. I., Prysiaynyuk N. M., Rudych O. O., Havryk O. Yu. (2022) Problemy otsinky diyalnosti silsko-hospodarskykh pidpryyemstv z vykorystannyam mizhnarodnykh standartiv finansovoyi zvitnosti [Problems of Evaluation of Agricultural Enterprises Using International Financial Reporting Standards]. *Agrosvit – Agrosvit*, no. 7, pp. 30–35. (in Ukrainian)
10. Tomashuk I. V., Borbolyuk Ye. A. (2023) Znachennya ahrarnoho sektora ekonomiky u zabezpechenni prodovolchoyi bezpeky Ukrainy [The importance of the agrarian sector of the economy in ensuring the food security of Ukraine]. *Ekonomika ta suspil'stvo – Economy and Society*. vol. 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-26> (in Ukrainian)
11. Tomashuk I. V., Tomashuk I. O. (2023) Kredytuvannya ahrarnykh pidpryyemstv yak efektyvne dzherelo investytsiinoi diialnosti [Crediting of Agricultural Enterprises as an Effective Source of Investment Activity]. *Upravlinnia zminamy ta innovatsii – Change Management & Innovation*, no. 7, pp. 74–84. (in Ukrainian)
12. Oblik diialnosti biznesu v umovakh voiennoho stanu: novatsii – 2023: zbirnyk materialiv Pershoho bukhgalterskoho vorkshopyu-stazhuvannya [Accounting of business activities under martial law: innovations – 2023: collection of materials of the First accounting workshop-internship] (26 zhovtnia-03 lystopada 2023 r., m. Kyiv, TDV "Instytut obliku i finansiv", HO "Federatsiia audytoriv, bukhgalteriv ta finansystiv APK Ukrainy") (2023). Kyiv: NNTs "IAE", 104 p. Available at: https://magazine.faaf.org.ua/images/stories/zb_conference/workshop-1-2023.pdf (accessed May 24, 2024). (in Ukrainian)